

18. 8. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jsou pojistné podmínky pro pojištění závazné?

Pojistné podmínky jsou běžnou součástí všech pojistných smluv. Jsou ovšem tyto podmínky závazné? Jak postupovat v situaci, kdy je ujednání ať už v pojistné smlouvě, nebo v pojistných podmínkách nejasné či neurčité a dává prostor pro více výkladů, které si vzájemně odporují?

Základním právním jednáním pro uzavření pojištění je samozřejmě pojistná smlouva. Zákon, který oblast pojištění upravuje je od 1. 1. 2014 občanský zákoník, zákon č. [89/2012](#) Sb. (dále jen „o. z.“ nebo „občanský zákoník“). Pro právní jednání zakládající pojištění, nebo se pojištění týkající, vyžaduje občanský zákoník písemnou smlouvu. Za splnění podmínek § 2773 o. z. je však přípustná i forma jiná, zejména ústní.

Právní zakotvení možnosti ujednat podrobnosti o vzniku, trvání a zániku pojištění, pojistnou událost, výluky z pojištění atp. formou pojistných podmínek umožňuje ustanovení § 2774 odst. 1 o. z. V případě, že se pojistitel vydá touto cestou a práva a povinnosti určí odkazem na pojistné podmínky, má povinnost s nimi pojistníka seznámit. Pojistné podmínky tedy samozřejmě závazné jsou, ale je nutné dbát pozornosti při jejich sestavování a dát pozor na tzv. neurčité pojmy.

Prvním krokem je zjištění, zda dále v textu není neurčitý pojem definován. Například pojem živelní pohromy bývá vymezen příklady či popisem jejího průběhu a následků tak, aby bylo vždy jisté, zda se o živelnou pohromu v konkrétním případě jedná, nebo ne.

Pokud výklad neurčitého pojmu či ujednání nenajdeme v pojistných podmínkách, může docházet k situacím o výkladu daného ujednání. Zde nelze postupovat jinak, než zkoumáním právního jednání smluvních stran, kterých se neurčité ujednání přímo dotýká. Jak je podáno výše, pojistná smlouva je ve své podstatě dvoustranným právním jednáním. Aby mohlo být právní jednání právně relevantní, musí splňovat nároky na něj kladené zákonem. Zároveň je třeba pokusit se odstranit neurčitost výkladem právního jednání.

Zásadně platí a vždy platilo, že právní jednání (dříve právní úkon) musí být projevem vážně míněné vůle, musí být dostatečně určité a srozumitelné. Pokud není naplněna byť jediná z těchto podmínek, jde o zdánlivé právní jednání a dle § 554 o. z. se k němu nepřihlíží.

Výkladem právních jednání se zabývá § 555 a násl. o. z. Obecně se právní jednání posuzuje podle svého obsahu. V případě právního jednání vyjádřeného slovy, což je jistě i případ pojistné smlouvy, se posuzuje úmysl jednajícího. Jelikož je pojistná smlouva dvoustranným jednáním, je nutné posuzovat úmysl obou smluvních stran. Věta druhá § 556 odst. 1 podpůrně normuje výkladové pravidlo týkající se situace, kdy není možné zjistit úmysl jednajícího. V takovém případě se projevu vůle přisuzuje takový význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž byl

projev vůle určen.

V praxi to pak bude znamenat, že při sjednávání pojistné smlouvy, kde je část práv a povinností určena odkazem na pojistné podmínky ve formě tzv. formulářové smlouvy a tím pádem je vyloučena možnost reálného vyjednávání o vzájemných právech a povinnostech, bude nutné neurčité ujednání posuzovat z pohledu pojistníka. Pojistitel je tak staven do nevýhodného postavení vůči svému klientovi, pojistníkovi. Tato konstrukce však odpovídá reálnému stavu, kdy je to právě pojistitel, který vystupuje z pozice silnějšího a má možnost diktovat si podmínky.

Situace je naprosto zřejmá při jednání se spotřebitelem, který je vždy považován za slabší stranu. Otázkou však je, jak postupovat v případě, kdy pojistníkem není spotřebitel. Lze v takovémto případě považovat obě smluvní strany za rovnocenné?

K odpovědi si opět lze dopomoci výkladem. Na jedné straně vystupuje pojistitel, osoba, jejíž činnost je právně regulována a jejíž činnost spočívá pouze (či převážně) v poskytování pojištění. Na druhé straně vystupuje osoba, jejímž předmětem činnosti zpravidla nebude pojišťovnictví. Důvodem, proč se pojistník obrací na pojistitele je mimo jiné právě specializace a zákonné záruky, které musí pojistitel splňovat. Z tohoto pohledu lze pojistitele považovat za odborníka a tudíž na něj aplikovat i ustanovení § 5 odst. 1 o. z.[1]

Nelze zpochybnit tvrzení, že pojistitel vystupuje jako odborník, protože musí splňovat podmínky stanovené zvláštním právním předpisem (zákon č. [363/1999](#) Sb., o pojišťovnictví a o změně některých zákonů, zákon o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů) a zároveň je jeho činnost úzce specializovaná a vykonávána za odměnu v podobě pojistného.

Z tohoto důvodu je aplikace § 5 odst. 1 o. z. zcela adekvátní. Pojistitel, který ve svém vlastním návrhu smlouvy, práv a povinností, který by měl být připraven odborně (a který bývá zpravidla bez možnosti přijetí pojistníkem s odchylným určením práv a povinností) nemůže těžit z jednání, které překračuje odbornou péči. Tímto jednáním je samozřejmě myšleno využití neurčitého ujednání pro stanovení konkrétních práv a povinností. Tímto postupem je nutno dojít k závěru, že pojistitel má odpovědnost za vlastní právní jednání a vymezení vzájemných práv a povinností s pojistníkem.

K stejnému výsledku lze dojít rovněž i aplikací a výkladem jiných ustanovení občanského zákoníku. Jak je již uvedeno výše, při neurčitosti právního jednání je třeba posoudit úmysl jednajících stran. Pakliže není úmysl jednajícího (v tomto případě pojistitele, který předkládá pojistnou smlouvu jako návrh, i když iniciativa k uzavření smlouvy vychází od budoucího pojistníka) seznatelný, posuzuje se jeho úmysl k vymezení vzájemných práv a povinností z pohledu toho, komu byl určen. V tomto případě je nutné posoudit, v případě soudního sporu tvrdit a prokázat, jaký význam by tomuto projevu vůle zpravidla přikládal pojistník jakož osoba, již je projev určen.

Tento postup není aplikovatelný na situaci, kdy pojistitel s pojistníkem uzavírá větší množství pojistných smluv a je mezi nimi tak založena obchodní zvyklost.

Ustanovení § 557 o. z. výslovně normuje výklad neurčitého výrazu k tíži toho, kdo jej použil jako první. Pojistitel tvořící formulářové smlouvy je tak vždy staven do postavení znevýhodněné strany. Ovšem je třeba mít neustále na paměti, že je to právě pojistitel se svým výsadním postavením, který dané podmínky vytváří. Z důvodu své odbornosti si musí být vědom důsledků svého jednání a proto popisované ustanovení nemůže založit nerovnost v neprospěch pojistitele.

Dané ustanovení § 557 o. z. odpovídá bývalému § 35 odst. 3 zákona č. [40/1964](#) Sb. a hlavně bývalému § 266 odst. 4 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“) Zvláště v případě ustanovení obchodního zákoníku se jedná ve vztahu k pojistné

smlouvě o podstatný průlom v oblasti výkladu neurčitého právního jednání a to s ohledem na § 261 odst. 7 obchodního zákoníku, kdy byla jeho aplikace na pojistné vztahy ze zákona vyloučena.

Aby byl výklad podaný tímto článkem kompletní, je potřeba zhodnotit přístup judikatury k problematice neurčitých ujednání pojistných smluv.

Předně je na místě zmínit Rozsudek Nejvyššího soud České republiky ze dne 5. 8. 2008, sp. zn. 28 Cdo 864/2008, jehož názor byl shrnut do následující právní věty: „*Nelze-li výkladovými postupy dojít k jednoznačnému závěru o obsahu pojistné smlouvy, je nutno provést posouzení skutečné vůle účastníků v okamžiku uzavírání pojistné smlouvy s přihlédnutím k účelu právního úkonu, k okolnostem, za jakých k němu došlo, k následnému chování smluvních stran, jakož i k zásadě, že pojem připouštějící různý výklad, je třeba v pochybnostech vykládat vždy k tíži strany, která jako první tohoto výrazu v jednání použila.*“ Obdobnou argumentaci použil Nejvyšší soud i ve svém Rozsudku ze dne 10. dubna, sp. zn. 30 Cdo 3221/2006.

Na základě těchto rozhodnutí je zřejmé, že se i české soudy kloní k výkladu, který byl podán výše a vychází z posouzení neurčitého právního jednání použitého pojistitelem k jeho tíži. I když se jedná o judikáty, které byly vytvořeny za účinnosti předchozí právní úpravy mám za to, že jsou aplikovatelné i v současné době, stejně tak jako jsou aplikovatelné některé závěry tohoto článku na právní vztahy, na které je nutné aplikovat předchozí právní úpravu.

Závěrem lze shrnout, že je pojistitel vlivem svého dominantního postavení ve vztahu k pojistníku odpovědný za veškerá ujednání, která jsou použita v pojistné smlouvě nebo pojistných podmínkách. Měl by mít dostatečnou kapacitu na jasné a určité vymezení důležitých pojmů tak, aby později nedocházelo ke sporům ohledně jejich výkladu. Je totiž zřejmé, že v případě svého pochybení při vytváření pojistných podmínek si může zapříčinit horší postavení v případě sporu s pojistníkem.

JUDr. Jakub Dohnal, Ph.D.,
advokát

Mgr. Miroslav Galvas,
advokátní koncipient

[DOHNAL PERTOT SLANINA | advokátní kancelář](#)

HRADEC KRÁLOVÉ | OLOMOUC | PRAHA

Komenského 266/3, Hradec Králové
Schweitzerova 84/50, Olomouc
Matoušova 515/12, Praha

Tel.: +420 493 814 900

Fax: +420 493 814 899

e-mail: info@akdps.cz

[1] Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)